

RAAP-RAPPORT 6515

Plangebied Verbandkamer te IJmuiden

Gemeente Velsen

Archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek

Archeologie | Cultuurhistorie | Erfgoed

Colofon

Titel: Plangebied Verbandkamer te IJmuiden, gemeente Velsen; archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek

Versie: 21-06-2024

Auteur: [REDACTED]

Projectcode: YMHE

Bestandsnaam: RAAPrap_6515_YMHE_20240621

Autorisatie: [REDACTED]

ISSN: 0925-6229

RAAP

Leeuwendeldseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

Telefoon: 0294-491 500

E-mail: raap@raap.nl

Website: www.raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2024

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van Tata Steel IJmuiden B.V. heeft RAAP in mei 2023 een archeologisch vooronderzoek in de vorm van een bureauonderzoek uitgevoerd voor het plangebied Verbandkamer te IJmuiden in de gemeente Velsen.

Op grond van de onderzoeksresultaten en onder verwijzing naar de doelstellingen, kunnen de volgende uitspraken worden gedaan:

- Het oppervlak van de steentijd bevindt zich op meer dan 20 m -mv (17 m -NAP). Aangezien onvoldoende informatie beschikbaar is over gradiëntzones is geen gespecificeerde verwachting opgesteld voor de steentijd.
- Vanaf de Romeinse tijd, en mogelijk al in de ijzertijd, komt het plangebied in het duinlandschap te liggen. Vanwege de relatief hoge ligging van de duinen worden ze als geschikte woonlocatie gezien. Hierdoor geldt in eerste instantie een hoge verwachting voor archeologische resten uit deze periode. Archeologische niveaus zullen echter door bodemingrepen uit de nieuwe tijd zijn verdwenen. De verwachting kan dan ook worden bijgesteld naar laag.
- Gedurende de nieuwe tijd was het plangebied onderdeel van het duinlandschap, met name van duinvallei de Breesaap. In de 20e eeuw verdween de duinvallei en maakte geleidelijk plaats voor de industrie, waarbij het terrein is afgegraven en geëgaliseerd.
- De bodem is tussen 1,5 en 4 m afgegraven.
- De bodemingrepen reiken tussen 2,5 - 3 m -mv.

Op basis van de resultaten van dit onderzoek blijkt dat in het plangebied geen archeologische resten bedreigd worden. Daarom wordt in het kader van de voorgenomen bodemingrepen geen vervolgstap uit het proces van de Archeologische Monumentenzorg (AMZ) noodzakelijk geacht.

Eventueel aanwezige resten uit de Tweede Wereldoorlog van de inrichting van het landschap voor militaire doeleinden zijn niet goed op te sporen. Doorgaans worden deze per toeval aangetroffen. Voor het geval dat dergelijke resten tijdens de werkzaamheden worden aangetroffen, verdient het aanbeveling om vooraf een meldingsprotocol af te stemmen met het bevoegd gezag en vast te stellen.

Dit rapport geeft (selectie)adviezen. Het is aan de bevoegde overheid, de gemeente Velsen, deze al dan niet over te nemen in de vorm van een (selectie)besluit.

Inhoud

Samenvatting	3
Inhoud	4
1 Inleiding	5
1.1 Kader	5
1.2 Administratieve gegevens	8
1.3 Doel- en vraagstelling	9
2 Bureauonderzoek	10
2.1 Methode	10
2.2 Aardkundige situatie	10
2.3 Archeologische gegevens	16
2.4 Historische situatie	20
2.5 Huidige situatie	24
2.6 Toekomstige situatie	26
3 Gespecificeerde archeologische verwachting	27
4 Conclusies en advies	29
4.1 Conclusie	29
4.2 Advies	29
4.3 Tot slot	29
Literatuur	30
Websites/Digitale bronnen	30
Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen	31

1 Inleiding

1.1 Kader

Aanleiding

In opdracht van Tata Steel IJmuiden B.V. heeft RAAP in mei 2023 een archeologisch vooronderzoek in de vorm van een bureauonderzoek uitgevoerd voor het plangebied Verbandkamer te IJmuiden in de gemeente Velsen (figuur 1). Het onderzoek vond plaats in het kader van een omgevingsvergunning.

Juridisch en beleidskader

Het uitgangspunt voor dit onderzoek wordt gevormd door het wettelijk en beleidsmatig kader voor de ruimtelijke ordening en monumentenzorg. De gemeente is de bevoegde overheid die een besluit zal nemen over hoe om te gaan met de eventueel aanwezige archeologische waarden.

Op de archeologische beleidskaart van de gemeente Velsen (figuur 2) ligt het plangebied in categorie 4. Het beleid voor deze categorie schrijft voor dat er bij bodemingrepen groter dan 500 m² en dieper dan 40 cm -mv een archeologisch onderzoek dient te worden uitgevoerd. De voorschriften zijn echter niet verankerd in het bestemmingsplan Industrierrein Tata Steel. Hier geldt dat bij bodemingrepen groter dan 500 m² en dieper dan 60 cm een archeologisch onderzoek dient te worden uitgevoerd.

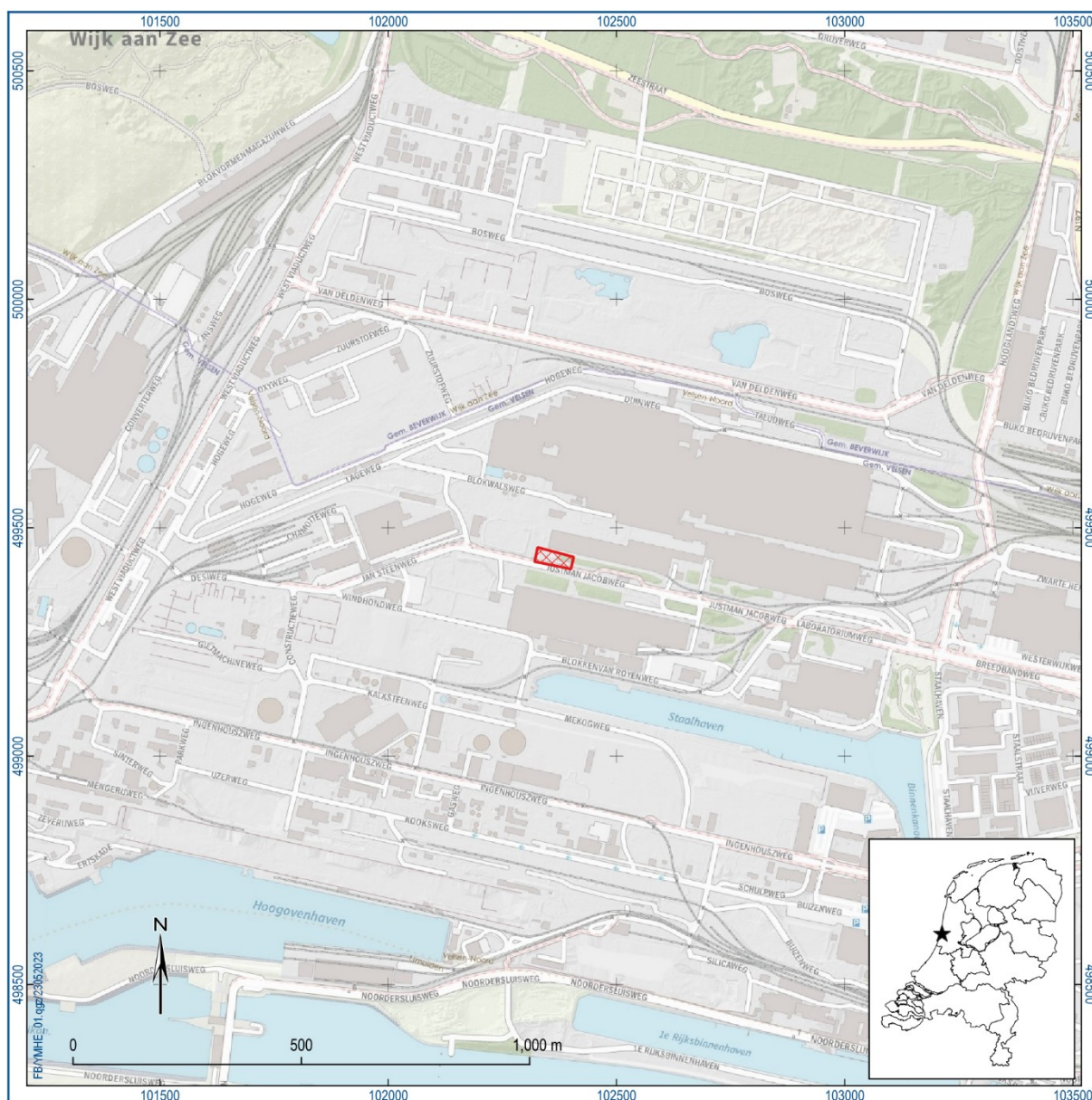
De omvang van de bodemingrepen bedraagt 300 m² en de diepte van de ingrepen bevindt zich tussen 2,5 – 3 m -mv. De ingrepen zijn daarmee groter dan de vrijstellingsgrens. Een archeologische onderbouwing met betrekking tot de eventuele aanwezigheid van archeologische waarden is daarom verplicht conform het vigerend bestemmingsplan.

Kwaliteitsborging

De werkzaamheden zijn uitgevoerd onder certificaat BRL SIKB 4000, conform artikel 5.4 van de Erfgoedwet. Het onderzoek is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep. De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 4.1), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; www.sikb.nl), is door de minister aangewezen als norm.

RAAP is gecertificeerd voor de protocollen 4001 Programma van Eisen, 4002 Bureauonderzoek, 4003 Inventariserend veldonderzoek (landbodems), onderdelen proefsleuven en overig, alsmede 4004 Opgraven (landbodems).

Zie bijlage 1 voor de dateringen van de in dit rapport genoemde archeologische perioden.

Figuur 1. Aanduiding plangebied. Inzet: ligging in Nederland (ster).

Figuur 2. Plangebied weergegeven op de archeologische beleidskaart van de gemeente Velsen.

1.2 Administratieve gegevens

Type onderzoek	Bureauonderzoek
Opdrachtgever	Tata Steel IJmuiden B.V.
Bevoegde overheid	Gemeente Velsen
Plaats	IJmuiden
Gemeente	Velsen
Provincie	Noord-Holland
Centrumcoördinaten (X/Y)	102360/499433
Toponiem	Plangebied Verbandkamer
Kadastrale gegevens	Gemeente Velsen VSN01 sectie A perceel 1508
Oppervlakte plangebied	300 m ²
Afbakening onderzoeksgebied	Tijdens onderhavig onderzoek is het plangebied inclusief een zone van 800 m rondom het plangebied onderzocht.
Onderzoeksperiode	Mei 2023
Uitvoerder	RAAP West
Projectleider	██████████
Projectmedewerker	██████████
RAAP-projectcode	YMHE
Archis-onderzoeksmeldingsnummer	5327576100
Beheer en plaats documentatie	RAAP regio West te Leiden en op termijn het provinciaal depot, Archis en e-depot.

Tabel 1. Administratieve gegevens.

1.3 Doel- en vraagstelling

Het doel van het bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting aan de hand van verzamelde informatie over bekende en verwachte archeologische resten. Deze onderzoeksfase betreft de eerste fase binnen het traject van archeologisch vooronderzoek dat als einddoel heeft de archeologische waarde van het terrein, dan wel de archeologische vindplaats vast te stellen.

Hiertoe is een aantal onderzoeksvragen geformuleerd:

- Hoe ziet de geo(morfo)logische en/of bodemkundige opbouw van het plangebied eruit?
- Welke gegevens met betrekking tot archeologische complexen in en rond plangebied zijn reeds bekend?
- Wat was het historisch landgebruik van het plangebied en wat is het landgebruik nu en wat is de invloed daarvan op de (verwachte) archeologie en (bodem)gaafheid?
- Wat is de gespecificeerde verwachting ten aanzien van nog onbekende archeologische waarden in het gebied? En wat zijn hiervan de prospectiekenmerken?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventuele archeologische resten?
- Op welke wijze kan bij de planvorming met archeologische resten worden omgegaan?
- Met de inzet van welke zoekmethoden kunnen verwachte resten systematisch opgespoord worden (zoeksleuven, booronderzoek, veldkartering, geofysisch etc.)?

2 Bureauonderzoek

2.1 Methode

Het bureauonderzoek dient ervoor om – op basis van verschillende bronnen – inzicht te krijgen in de genese van het landschap, de bodemopbouw en de sporen die het menselijk gebruik in de loop van de tijd heeft achtergelaten. Met behulp van deze gegevens wordt een gespecificeerde archeologische verwachting opgesteld.

Naast de conform de KNA verplichte bronnen is door de gebiedsexperts van RAAP een beredeneerde keuze gemaakt uit betrouwbare bronnen die voor de archeologische verwachting relevante informatie bevatten (zie bijlage 2 voor de motivering). Daarvoor is gebruik gemaakt van de landelijk en voor RAAP digitaal beschikbare archieven. Voor de beschrijving van de historische situatie is gebruik gemaakt van hiervoor relevante informatiedragers. Voor de actuele metadata van de verzamelde gegevens (gemeente, plaats, etc.) wordt verwezen naar het van toepassing zijnde data-archief.

2.2 Aardkundige situatie

Het landschap in en rondom het plangebied is grotendeels bepaald door de ontwikkeling van de zeegaten langs de Noord-Hollandse kust. Lange tijd was de omgeving van het plangebied vrij toegankelijk voor de zee. Dit was het gevolg van de stijgende zeespiegel waardoor de kustlijn zich vanaf het begin van het Holoceen in oostelijke richting verplaatst had. De kust bestond destijds voornamelijk uit zandige wadplaten die werden doorsneden door een groot aantal west-oost georiënteerde geulen. Het plangebied lag destijds voor een gedeelte op de zandplaten waarop zich enige duinvorming plaatsvond. Landinwaarts gingen de zandige platen over in smalle stroken waarin kwelderklei werd afgezet. De klei wordt lithostratigrafisch gerekend tot het Laagpakket van Wormer (Formatie van Naaldwijk). Achter de smalle kwelders bevond zich een uitgestrekt getijdengebied. Ook in dit gebied stroomden geulen door het landschap. De top van dit landschap ligt tussen circa 13 en 20 m -mv (circa 8 en 15 m -NAP; Dinoloket-boringen B25A1128 en B25A1079). De kust trok zich echter verder landinwaarts terug door de aanhoudende zeespiegelstijging. Hierdoor kwam het plangebied voor de kust te liggen (figuur 3).

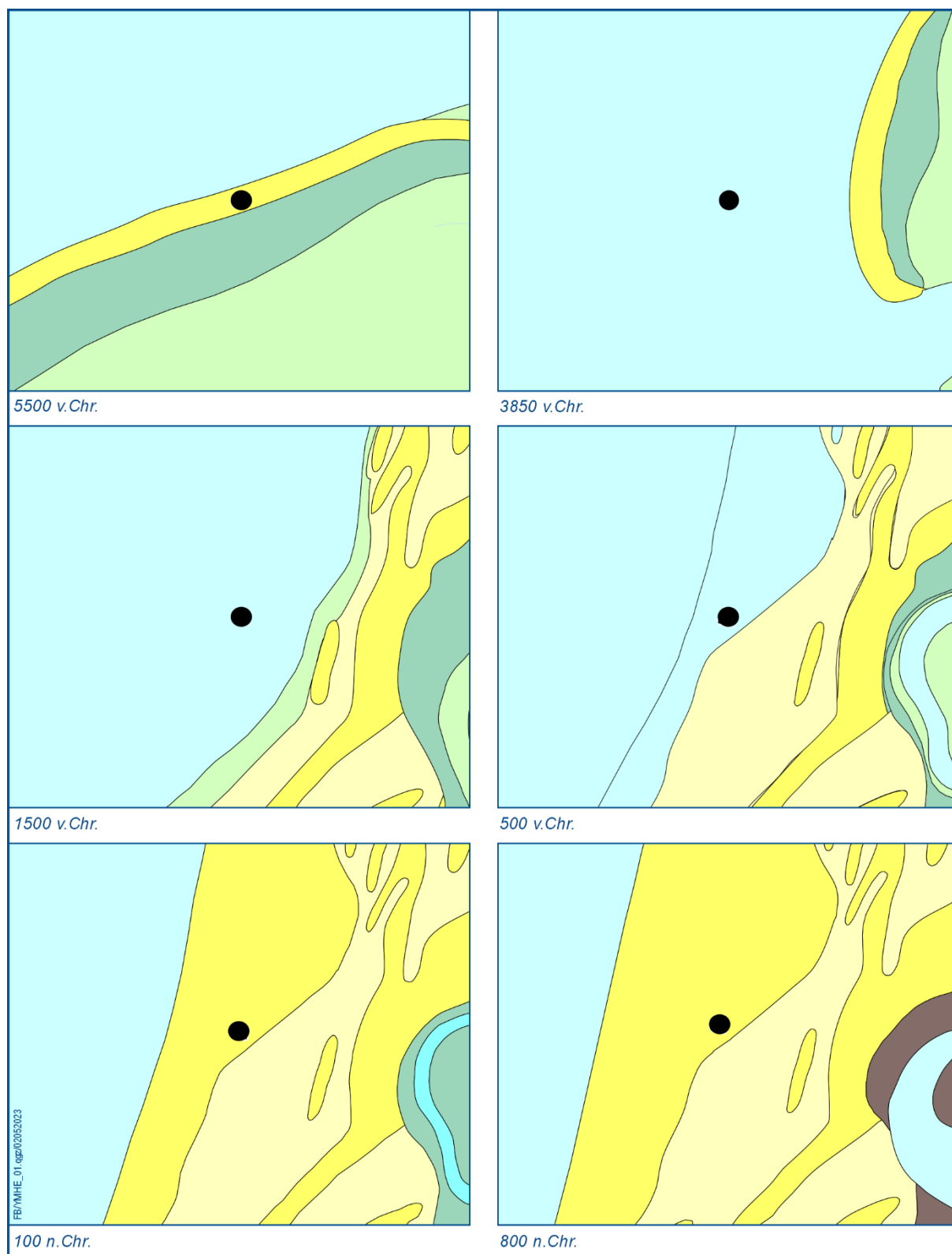
Rond 2750 voor Chr. kwam er verandering in deze situatie. Op de zandige wadplaten ontstonden, parallel aan de kustlijn, de strandwallen (Laagpakket van Zandvoort, Formatie van Naaldwijk; Zagwijn, 1971). De vorming van de strandwallen werd veroorzaakt door de golfwerking in de destijds ondiepe Noordzee. Het zand uit de Noordzee werd op de kust afgezet en resulteerde in zandige strandwallen (Laagpakket van Zandvoort, Formatie van Naaldwijk) waaruit uiteindelijk ook de Oude Duinen werden gevormd (Laagpakket van Schoorl).

De aanhoudende uitbreiding van de kust zorgde ervoor dat een gedeelte van het plangebied in de Romeinse tijd voor het eerst in het kustgebied kwam te liggen (figuur 3). Mogelijk werd het plangebied al in de ijzertijd onderdeel van het Oude Duinlandschap. Ongeveer vanaf de 10e eeuw verstoven delen van het oude duinlandschap ten westen van het plangebied door een grotere beschikbaarheid aan zandig materiaal, waarbij met name het westelijk deel van het duin- en strandwallengebied overdekt werd door een jonger pakket duinafzettingen (Jonge Duinen, Laagpakket van Schoorl). De top van dit pakket ligt op circa 4 m -mv (4,5 m +NAP).

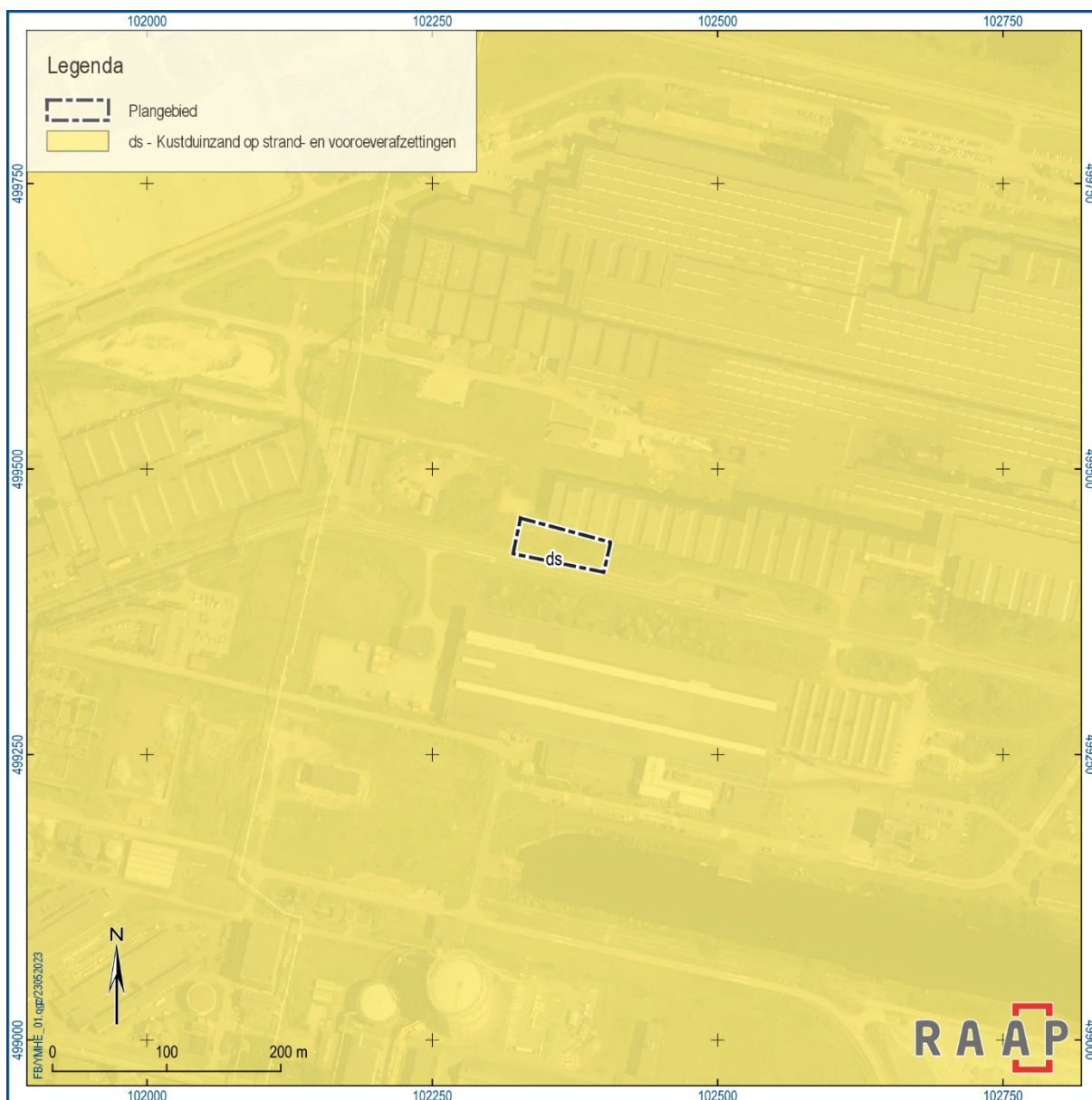
In de nieuwe tijd zijn de Jonge Duinen afgegraven voor de uitbreiding van de steden, hoofdzakelijk Amsterdam. Op basis van het Actueel Hoogtebestand Nederland is dit waarschijnlijk ook het geval in dit plangebied. Tijdens de bouw van het Tata Steel terrein zal de bodem zijn afgegraven waarbij het overgebleven Jonge Duinzand een verstoord karakter heeft gekregen.

Geologische situatie ([REDACTED] e.a., 2006; TNO, 2021)	Volgens de geologische kaart is de ondergrond van het plangebied grotendeels opgebouwd uit kustduinzand op strand- en vooroeverafzettingen (ds).
Geomorfologische situatie ([REDACTED], 2004)	Het plangebied bevindt zich op een vlakte die is ontstaan door egalisatie (2M92). Grenzend aan de vlakte zijn kustduinen met bijbehorende vlaktes en laagten aanwezig (11L53).
Ouderdom geomorfologische structuur	Holoceen
Bodemkundige situatie	Het plangebied is niet gekarteerd. In de nabije omgeving zijn kalkrijke duin- en vlakvaaggronden te vinden
Verwachte diepteligging van archeologisch relevante lagen	In of op het duinzand

Tabel 2. Overzicht van geraadpleegde geologische, geomorfologische en bodemkundige kenmerken van het plangebied en de directe omgeving.

Figuur 3. Plangebied weergegeven op de paleografische kaarten ([redacted], 2006).

Figuur 4. Plangebied weergegeven op de geologische overzichtskaart van 2021.

Figuur 5. Plangebied weergegeven op de geomorfologische kaart.

Figuur 6. Plangebied weergegeven op de kaart van het Romeinse landschap.

2.3 Archeologische gegevens

Gemeentelijk archeologiebeleid

Bestemmingsplan	Zie paragraaf 1.1
Gemeentelijke archeologische verwachtingskaart	Niet beschikbaar
Gemeentelijke archeologische beleidskaart	Zie paragraaf 1.1

Tabel 3. Overzicht van het geldende archeologiebeleid en achterliggende verwachtingskaart.

Bekende archeologische gegevens

Om een duidelijk beeld te construeren van de archeologische gegevens in de omgeving is een straal van circa 800 m rondom het plangebied aangehouden. Hieruit blijkt dat er enkele archeologische onderzoeken in de nabije omgeving zijn uitgevoerd. Tevens is er een enkele vondstlocatie uit de omgeving bekend. De vondst dateert de periode ijzertijd – nieuwe tijd.

Op basis van eerder uitgevoerde archeologische onderzoeken blijkt dat er een potentieel archeologisch niveau in de ondergrond aanwezig is. De booronderzoeken waren op zoek naar archeologische potentiële niveaus in het Duinzand. In de meeste gevallen zijn er geen duidelijke aanwijzingen aangetroffen voor een dergelijk niveau. Hierbij is dan wel een humeus niveau gevonden, maar geen archeologische indicatoren. De top van het Oude Duinzand is vanaf 3,7 - 4,67 m +NAP in de archeologische onderzoeken aangetroffen. Het Jonge Duinzand is vanaf 0,65 m -mv gevonden. De kans is dus groot dat er sprake is van Jong en Oud Duinzand in het plangebied binnen de bovenste 5 m (tabel 5).

Wanneer de archeologische gegevens en hun landschappelijke inbedding bekeken worden in vergelijking met de situering van het plangebied, dan blijkt dat de duinen een aantrekkelijke woonlocatie waren gedurende meerdere eeuwen. Aangezien een gedeelte van duinen volgens de boorgegevens van DINOloket niet in hun geheel meer aanwezig zijn, is er een middelhoge verwachting op het aantreffen van archeologische resten in het plangebied.

Zaakid.nr.	Ligging	Complex	Datering	Materiaal	Diepte	Verzamelwijze
3132831100	600 m noordoost	Cultuurlaag met grote hoeveelheid takken en een boemerang; geen aardewerk, dus lastig te dateren.	IJzertijd (op basis van stratigrafie: voor begin jaartelling)	Houtskool, boemerang	1,5 m +NAP	Opgraving particulier 1962

Tabel 4. Overzicht van de bekende archeologische vondstlocaties in en rond het plangebied (Archis3).

Eerder in de omgeving uitgevoerd onderzoek volgens Archis 3

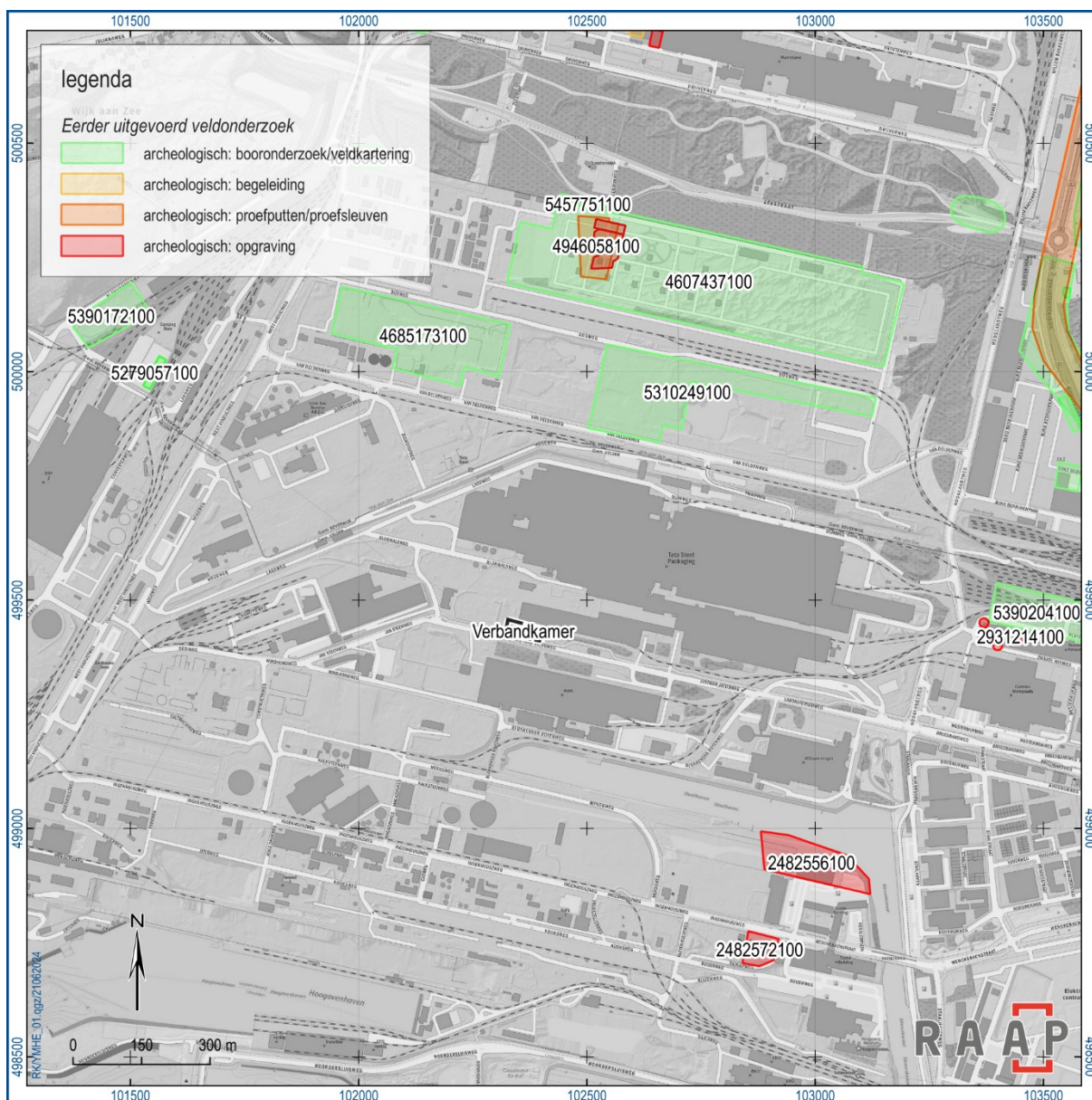
Zaakidentificatienummer	Resultaat/advies	Uitvoerder
2482556100	Rapport/Eerste bevindingen niet beschikbaar; administratieve melding waarvan de locatie niet zeker is.	Opgraving particulier 1963
2482572100	Rapport/Eerste bevindingen niet beschikbaar; administratieve melding waarvan de locatie niet zeker is.	Opgraving particulier 1969
5310249100	Uit de resultaten van het booronderzoek blijkt dat een humeuze laag in de top van het Oude Duinzand aanwezig is. Dit niveau is vanaf 4,37 m +NAP (3,45 m -mv) grotendeels intact aangetroffen. Het niveau dateert mogelijk uit de periode late bronstijd – vroege	Booronderzoek RAAP Archeologisch Adviesbureau 2023

Zaakidentificatienummer	Resultaat/advies	Uitvoerder
	middeleeuwen. Op basis van de voorgenomen ingrepen is er geen vervolgonderzoek geadviseerd.	
4685173100	Op basis van de resultaten blijkt dat de ondergrond uit een verstoord pakket en Jonge Duinafzettingen bestaat. De overgang ligt op circa 0,65 m -mv (7,8 m +NAP). In het Duinzand is geen bodemvorming geconstateerd. Tevens zijn er geen archeologische indicatoren aangetroffen. In bepaalde delen van het gebied is een opgebracht pakket aanwezig tot 5 m +NAP. Er is geen vervolgonderzoek geadviseerd.	Booronderzoek RAAP Archeologisch Adviesbureau 2019
5279057100	Op basis van het uitgevoerde verkennend en karterend booronderzoek zijn in het plangebied vegetatiehorizonten in het duinzand aanwezig (vanaf circa 3,7-4,67 m NAP). Deze humeuze lagen vormden waarschijnlijk de top van het Oude Duinenlandschap. Er zijn echter geen archeologische indicatoren aangetroffen. Geen vervolgonderzoek geadviseerd.	Booronderzoek RAAP Archeologisch Adviesbureau 2022

Tabel 5. Overzicht van eerder archeologisch onderzoek in en rond het plangebied (Archis3).

Bekende archeologische gegevens uit andere bronnen

In de omgeving van het plangebied kunnen meerdere oorlog-gerelateerde restanten aanwezig zijn. Het plangebied werd in de Tweede Wereldoorlog ook onderdeel van de *Atlantikwall*, een kustverdedigingslinie van de Duitse bezetter. Op de kaart van de *Canadian Defense Overprint* (figuur 8) zijn onder andere meerdere verdedigingsposities, mijnvelden en hekken aanwezig in en rondom het plangebied. De resten van deze structuren zijn hoogstwaarschijnlijk niet meer in het plangebied aanwezig vanwege grootschalige bodemingrepen in 20e eeuw.

Figuur 7. Overzichtskartaat archeologische gegevens uit de directe omgeving van het plangebied (Archis3).

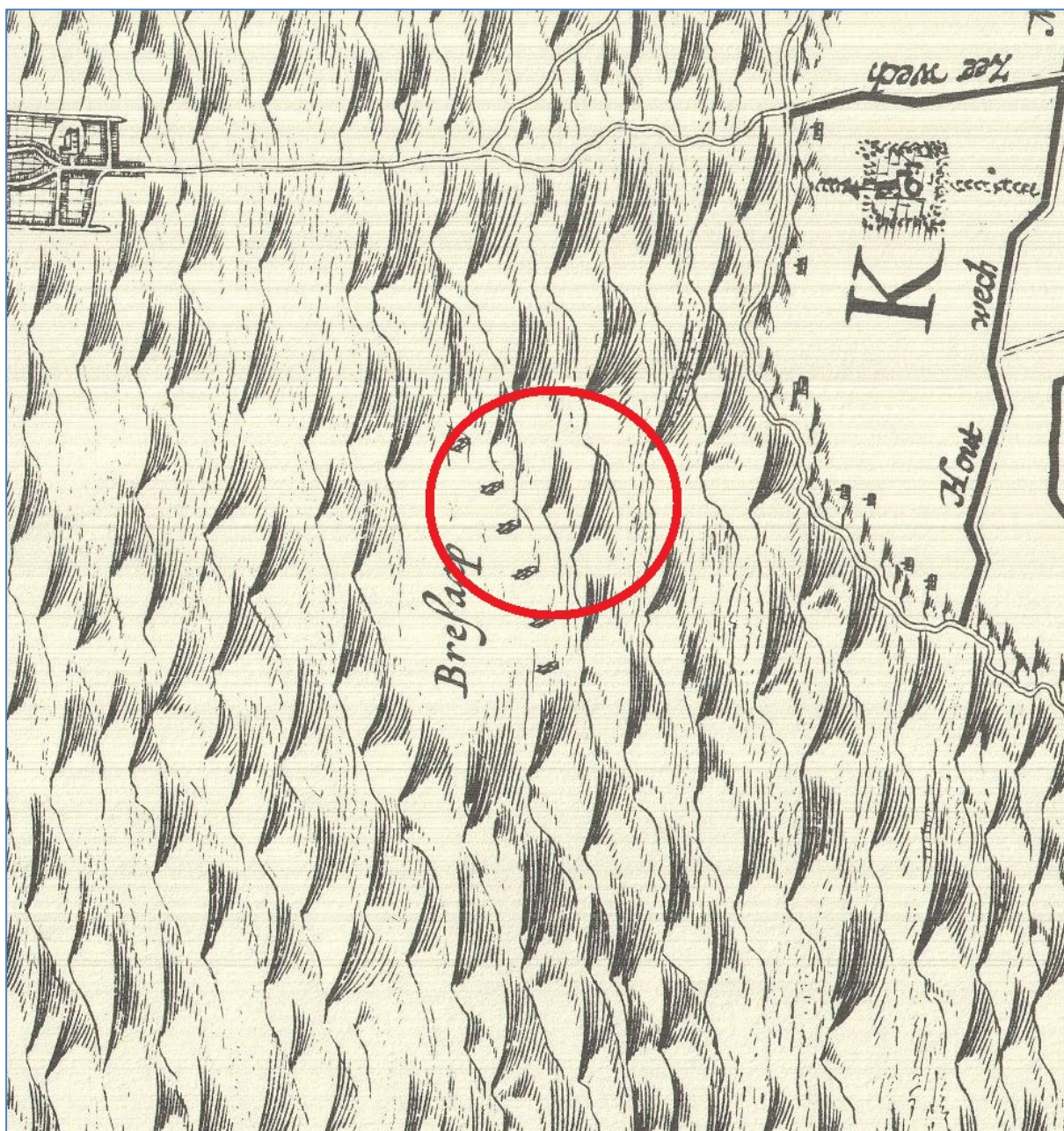
Figuur 8. Plangebieden op de Canadian Overprint 348 IJmuiden, Holland. Pijl: licht machinegeweer; pijl met cirkel: luchtafweermित्रailleur; bultjes: mijnen; cirkel met kanon: luchtafweergeschut (50-75 mm); xxx: prikkeldraadversperring; dichte cirkel met kruis: raketwerpers.

2.4 Historische situatie

Op basis van historische kaarten kan inzicht worden verkregen in het historisch gebruik van een gebied van na de late middeleeuwen tot begin 20e eeuw. In die periode was men veel minder dan daarvoor gebonden aan de (on)mogelijkheden die het natuurlijke landschap bood voor bewoning en andere vormen van landgebruik. Het historisch gebruik zegt daarmee iets over de archeologische potentie van het gebied. Daarnaast kan het informatie leveren over eventuele bodemverstoringen die in het verleden hebben plaatsgevonden.

Uit deze analyse blijkt dat het plangebied tot in de 20e eeuw onbebouwd was. Aan het begin van de nieuwe tijd was het plangebied onderdeel van een uitgestrekt duinlandschap. Mogelijk lag het gebied ook voor een deel in de Breesaap, een duinvallei en buurtschap (figuur 9 en figuur 10).

De omgeving veranderde echter pas aan het eind van de 19e eeuw met de aanleg van het Noordzeekanaal en het ontstaan van IJmuiden in het zuiden. De komst van de Hoogovens aan het begin van de 20e eeuw ten westen van het plangebied was de aanzet voor de bouw van een groot industrieterrein. Gedurende deze eeuw breidde het industrieterrein zich geleidelijk uit en kwam het plangebied uiteindelijk ook op het terrein te liggen. Hierbij werd het duinlandschap geëgaliseerd en werd het zand gebruikt voor de stedenbouw. Vermoedelijk is dit in de jaren 1940 gebeurd, maar dit is niet van de historisch topografische kaarten af te leiden. De *Canadian Defense Overprint* laat daarentegen wel zien dat het plangebied onderdeel uitmaakte van het industrieterrein en ten noorden van een meer was gelegen. Vanaf de jaren 1950 breidde Hoogovens zich in een rap tempo uit waarbij in de plangebieden meerdere veranderingen hebben plaatsgevonden. De historische kaarten geven weer dat het plangebied voor het merendeel van de 20e eeuw onderdeel was van een weg. Op de kaart van 2000 is te zien dat in het zuiden van het plangebied een gebouw ligt.

Figuur 9. Globale ligging van de plangebieden aangegeven op de historische kaart van 1681, vervaardigd door [redacted]. De kaart is noord georiënteerd.

Figuur 10. Globale ligging van de plangebieden weergegeven op de historische kaart van 1746, uit het kaartboek van Rijnland. De kaart is georiënteerd op het oosten.

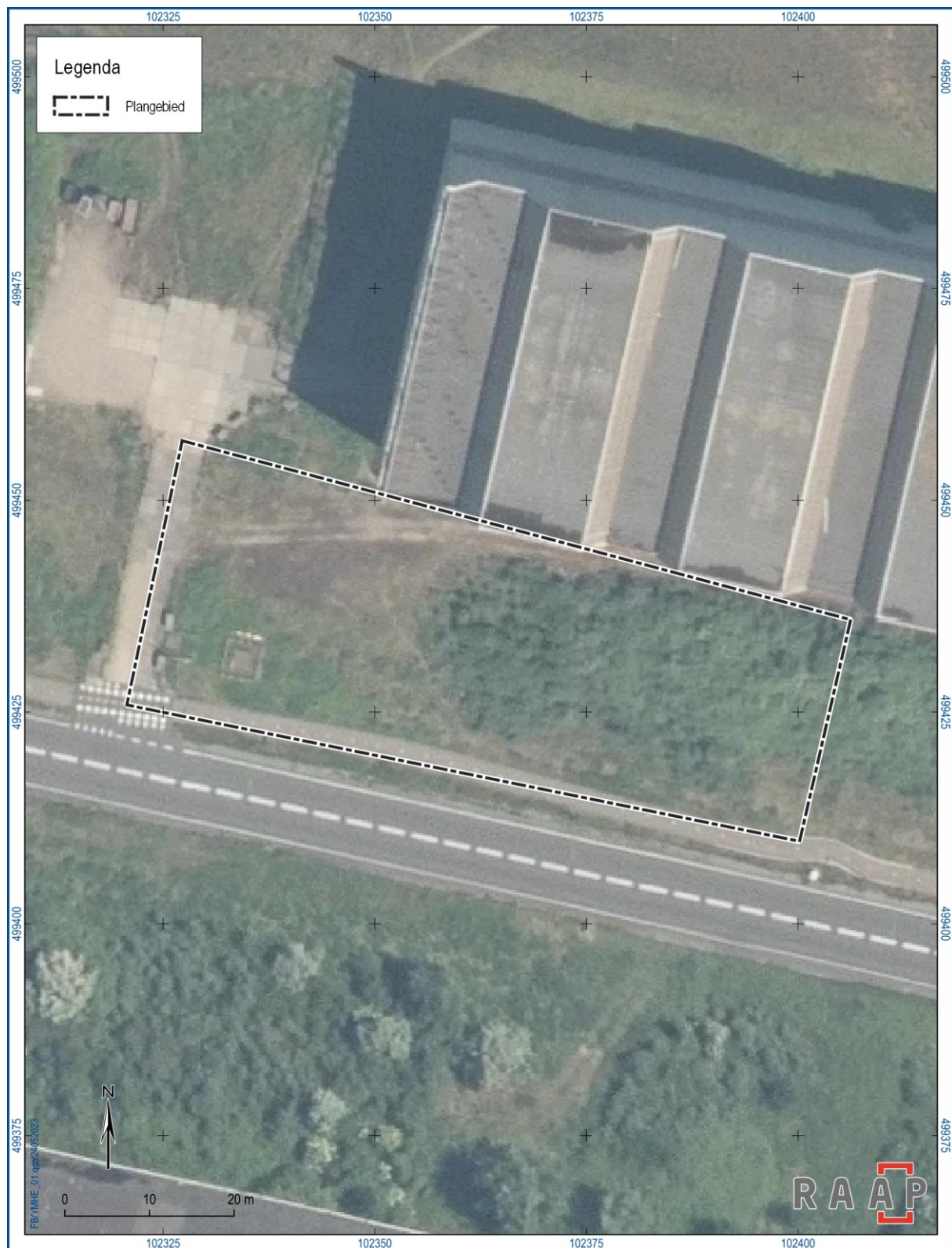
Figuur 11. Overzicht van historische kaarten.

2.5 Huidige situatie

Aan de hand van actuele gegevens van recente luchtfoto's en navraag bij de opdrachtgever zijn de onderstaande zaken over de huidige situatie te melden.

Huidig grondgebruik	Bedrijventerrein
Hoogteligging maaiveld	5 m +NAP
Grondwatertrap of -stand	Niet gekarteerd
Milieutechnische condities	Onbekend
Aanwezige constructies (funderingen, kelders e.d.)	Funderingen van een gebouw
Locatie en diepte van kabels/leidingen	Onbekend

Tabel 6. Overzicht van de huidige situatie van het plangebied.

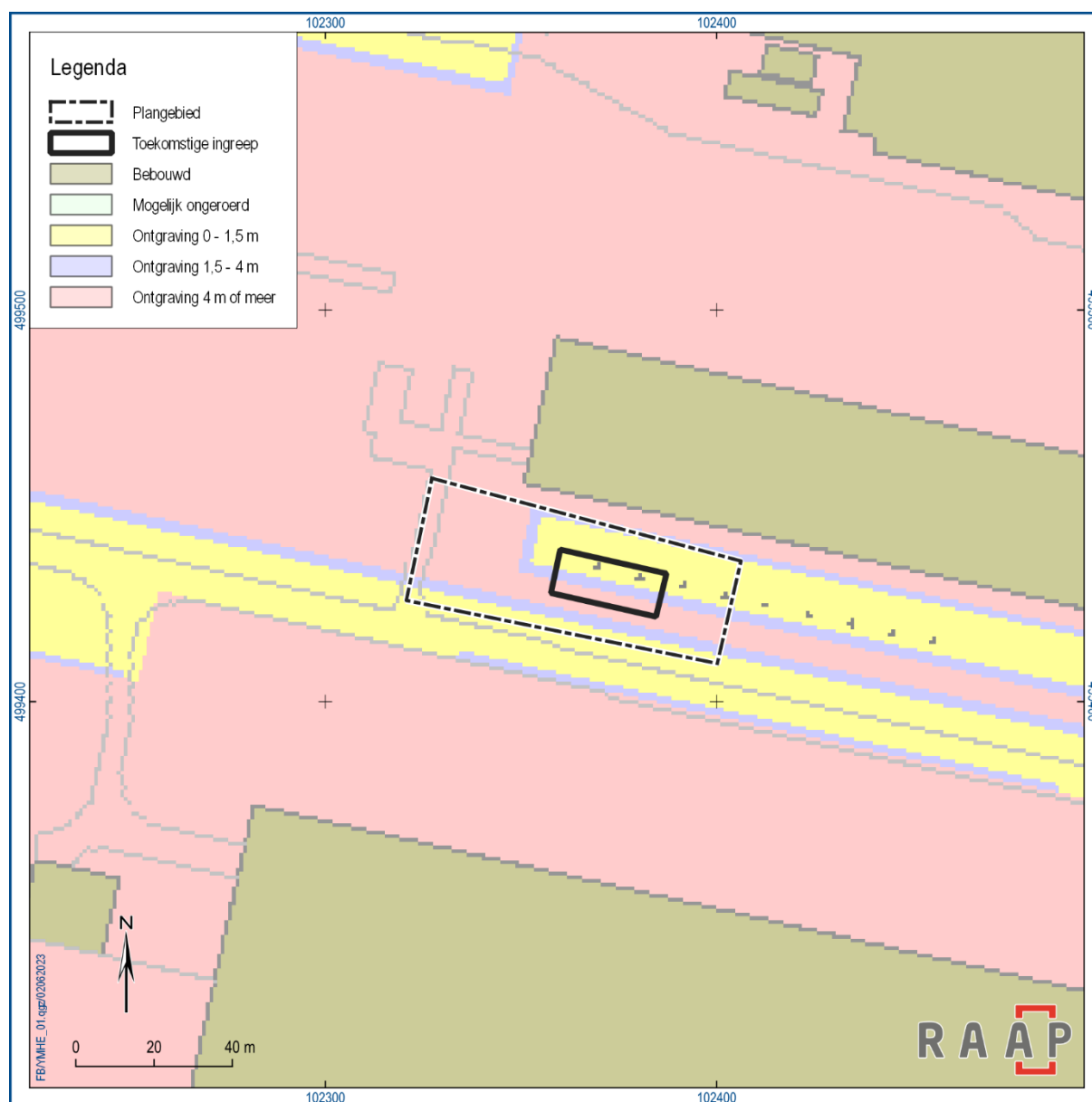
Figuur 12. Luchtfoto van het plangebied.

2.6 Toekomstige situatie

Uit navraag bij de opdrachtgever is het volgende gebleken over de toekomstige situatie:

Aard	Plaatsing van een gebouw over de gehele oppervlakte.
Omvang en diepte	300 m ² . Het gebied wordt tussen 2,5 – 3 m -mv ontgraven
Invloed op maaiveld en grondwater	Onbekend
Ontgraving	De bodem is in het plangebied tussen 1,5 en 4 m ontgraven.
Toekomstig gebruik	Ongewijzigd
Toekomstige gebruiker	Ongewijzigd

Tabel 7. De toekomstige situatie.

Figuur 13. Plangebied weergegeven op de versterking van Tata Steel B.V.

3 Gespecificeerde archeologische verwachting

Op basis van de tijdens het bureauonderzoek verzamelde gegevens is een gespecificeerde archeologische verwachting opgesteld. Deze geeft inzicht in de aard en de ouderdom (inclusief omvang en uiterlijke kenmerken), (diepte)ligging, en gaafheid van eventueel aanwezige archeologische resten.

Aard en ouderdom

Het verspreidingspatroon van archeologische vindplaatsen is voor een groot deel gerelateerd aan de fysieke eisen die de mens stelde aan de leef- en woonomgeving. Het meest markant zijn de verschillen tussen jager-verzamelaars enerzijds en landbouwers anderzijds.

Jager-verzamelaars

In de steentijd (paleolithicum t/m neolithicum) leefden de mensen voornamelijk van de jacht, visvangst en het verzamelen van eetbare planten en vruchten. Deze zogenaamde jager-verzamelaars trokken door het landschap en verbleven alleen tijdelijk op een plek. Uit een ruimtelijke analyse blijkt dat hun kampementen in vrijwel alle gevallen waren gesitueerd op de overgang van nat naar droog. Nabij dergelijke gradiëntzones waren namelijk de meeste voedselbronnen voorhanden en was (drink)water bereikbaar.

Het oppervlak uit de Steentijd bevindt zich op meer dan 30 m –mv. Er is onvoldoende informatie voorhanden over de aan- of afwezigheid van gradiëntzones. Er geldt dan ook een niet nader gespecificeerde archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de Steentijd.

Landbouwers

Met de introductie van de landbouw (vanaf het neolithicum) werd de mate waarin gronden geschikt waren om te beakkeren een steeds belangrijker factor in de locatiekeuze van de mensen. De eerste akkergronden werden aangelegd op de van nature vruchtbaarste gronden. Bovendien moesten de gronden goed ontwaterd zijn.

Aan het begin van het neolithicum ligt het plangebied op de kust die destijds bestond uit zandige platen waar enige duinvorming optrad. Door de zeespiegelstijging werd de kust door de zee in oostelijke richting verschoven waardoor het plangebied geleidelijk in de bronstijd in zee kwam. Indien de mens op de hoger gelegen delen in het zandige waddengebied heeft gewoond zullen archeologische niveaus hoogstwaarschijnlijk door de oprukkende zee zijn geërodeerd. Voor de periode neolithicum – vroege ijzertijd geldt een lage verwachting.

In de Romeinse tijd, mogelijk ook al aan het einde van de IJzertijd, komt het plangebied voor een gedeelte op het land te liggen. Het duingebied was destijds nog volop in ontwikkeling. Het al aanwezige duingebied breidde zich verder uit door de aanhoudende accumulatie van sediment voor de kust. Daarnaast zorgden regelmatige verstuivingen ervoor dat zich op de strandwallen relatief lage duinen (Oude Duinen) vormde. Net als de strandwallen waren de Oude Duinen een ideale locatie voor bewoning door hun hoge ligging. In de middeleeuwen vonden opnieuw zandverstuivingen plaats en werden de Jonge Duinen gevormd op de Oude Duinen. In deze periode waren de duinen een gewilde

bewoningslocatie vanwege hun hoge ligging. Er geldt in eerste instantie een hoge archeologische verwachting voor de periode Romeinse tijd – late middeleeuwen.

Op basis van het historisch kaartmateriaal blijkt dat er in de nieuwe tijd geen bewoning in het plangebied heeft plaatsgevonden. Op de kaarten is te zien dat het plangebied onderdeel was van het duinlandschap, in het bijzonder van de Breesaap, een duinvallei die eigendom was van een buurtschap. Vanaf de jaren 30 van de vorige eeuw wordt het plangebied onderdeel van het Hoogovens terrein. Vanaf deze periode verandert het terrein van Hoogovens meerdere malen. Tevens blijkt dat de duinen in dezelfde periode, op basis van het AHN en gegevens van de opdrachtgever, tussen 1,5 en 4 m -mv zijn afgegraven. Hierbij zijn archeologische niveaus in/nabij de oorspronkelijke top van het Jonge Duinzand verdwenen of verstoord. Het Oude Duinzand zal door de diepe vergraving ook zijn verstoord. Door deze diepe verstoring zullen resten uit de periode Romeinse – nieuwe tijd hoogstwaarschijnlijk niet meer aanwezig zijn. Hierdoor geldt er een lage verwachting voor archeologische resten uit deze periode.

(Diepte)ligging

In het plangebied is een verstoorde laag aanwezig waaronder zich de natuurlijke ondergrond bevindt. De verstoorde laag is in de nieuwe tijd ontstaan. Oudere resten kunnen zich zodoende onder het pakket bevinden en zijn vanaf circa 1,5 m -mv aan te treffen, mits de bodem intact is. Gezien de bodem op de meeste plekken in het plangebied (en de locatie van de ingreep) dieper is vergraven, soms wel dieper 4 m -mv, wordt deze kans klein geacht.

Fysieke kwaliteit

Aangezien in het plangebied afdekkende pakketten ontbreken is mogelijk sprake van een slechte conservering van de archeologische resten.

In het plangebied is de bodem afgegraven ten behoeve van zandwinning. Tevens is de grond in het recente verstoord door bouwwerkzaamheden. Daaruit kan geconcludeerd worden dat eventuele archeologische resten hier volledig verdwenen zijn.

4 Conclusies en advies

4.1 Conclusie

Op grond van de onderzoeksresultaten en onder verwijzing naar de doelstellingen, kunnen de volgende uitspraken worden gedaan:

- Het oppervlak van de steentijd bevindt zich op meer dan 20 m -mv (17 m -NAP). Aangezien onvoldoende informatie beschikbaar is over gradiëntzones is geen gespecificeerde verwachting opgesteld voor de steentijd.
- Vanaf de Romeinse tijd, en mogelijk al in de ijzertijd, komt het plangebied in het duinlandschap te liggen. Vanwege de relatief hoge ligging van de duinen worden ze als geschikte woonlocatie gezien. Hierdoor geldt in eerste instantie een hoge verwachting voor archeologische resten uit deze periode. Archeologische niveaus zullen echter door bodemingrepen uit de nieuwe tijd zijn verdwenen. De verwachting kan dan ook worden bijgesteld naar laag.
- Gedurende de nieuwe tijd was het plangebied onderdeel van het duinlandschap, met name van duinvallei de Breesaap. In de 20e eeuw verdween de duinvallei en maakte geleidelijk plaats voor de industrie, waarbij het terrein is afgegraven en geëgaliseerd.
- De bodem is tussen 1,5 en 4 m afgegraven. In enkele gevallen is de bodem zelfs dieper dan 4 m afgegraven.
- De bodemingrepen reiken tussen 2,5 - 3 m -mv.

4.2 Advies

Op basis van de resultaten van dit onderzoek blijkt dat in het plangebied geen archeologische resten bedreigd worden. Daarom wordt in het kader van de voorgenomen bodemingrepen geen vervolgstap uit het proces van de Archeologische Monumentenzorg (AMZ) noodzakelijk geacht.

Eventueel aanwezige resten uit de Tweede Wereldoorlog van de inrichting van het landschap voor militaire doeleinden zijn niet goed op te sporen. Doorgaans worden deze per toeval aangetroffen. Voor het geval dat dergelijke resten tijdens de werkzaamheden worden aangetroffen, verdient het aanbeveling om vooraf een meldingsprotocol af te stemmen met het bevoegd gezag en vast te stellen.

4.3 Tot slot

Dit rapport geeft (selectie)adviezen. Het is aan de bevoegde overheid, de gemeente Velsen, deze al dan niet over te nemen in de vorm van een (selectie)besluit.

Literatuur

- , 2004. Geomorfologische kaart Nederland (GKN). Achtergronddocument bij het landsdekkende digitale bestand. Alterra-rapport 1039, Wageningen.
- Nederlands Normalisatie-instituut, 1989. Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- , 2022. Plangebied Lansweg te Wijk aan Zee, gemeente Beverwijk; archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek (verkenkend- en karterend booronderzoek). RAAP-rapport 6024. Weesp.
- , 2023 (in concept). Plangebied Van Deldenweg (HVS33), project Low CO2 Power Infra te Wijk aan Zee, gemeente Beverwijk; archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek (verkenkend booronderzoek). RAAP-rapport 6207. Weesp.
- SIKB, 2016. Beoordelingsrichtlijn Archeologie. BRL SIKB 4000. SIKB, Gouda.
- TNO, 2021. Geologische overzichtskaart Nederland. <https://www.dinoloket.nl/ondergrondmodellen>
- , 2006. Nieuwe landelijke paleogeografische kaarten van Nederland in het Holoceen.
- , 2006. Geologische overzichtskaart van Nederland. TNO Bouw en Ondergrond, Utrecht.
- , 2019. Plangebied Schrootopslaglocatie Bosweg te Wijk aan Zee, gemeente Beverwijk; archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek (verkenkend booronderzoek). RAAP-rapport 3901. Weesp.

Websites/Digitale bronnen

- Archis, 2023. Archis. <https://archis.cultureelerfgoed.nl/#/>, geraadpleegd op 19 mei 2023.
- Bodemloket, 2022. Kaart. <https://www.bodemloket.nl/kaart>, geraadpleegd op 19 mei 2023.
- Indicatieve Kaart Militair Erfgoed, 2022. Kaart. <https://www.ikme.nl/>, geraadpleegd op 19 mei 2023.
- TNO, 2022. Ondergrondgegevens. <https://www.dinoloket.nl/ondergrondgegevens>, geraadpleegd op 1 mei 2023.

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

Figuren:

Figuur 1. Aanduiding plangebied. Inzet: ligging in Nederland (ster).	6
Figuur 2. Plangebied weergegeven op de archeologische beleidskaart van de gemeente Velsen.	7
Figuur 3. Plangebied weergegeven op de paleografische kaarten ([REDACTED], 2006).	12
Figuur 4. Plangebied weergegeven op de geologische overzichtskaart van 2021.	13
Figuur 5. Plangebied weergegeven op de geomorfologische kaart.	14
Figuur 6. Plangebied weergegeven op de kaart van het Romeinse landschap.	15
Figuur 7. Overzichtskaart archeologische gegevens uit de directe omgeving van het plangebied (Archis3).	18
Figuur 8. Plangebieden op de Canadian Overprint 348 IJmuiden, Holland. Pijl: licht machinegeweer; pijl met cirkel: luchtafweermित्रailleur; bultjes: mijnen; cirkel met kanon: luchtafweergeschut (50-75 mm); xxx: prikkeldraadversperring; dichte cirkel met kruis: raketwerpers.	19
Figuur 9. Globale ligging van de plangebieden aangegeven op de historische kaart van 1681, vervaardigd door [REDACTED]. De kaart is noord georiënteerd.	21
Figuur 10. Globale ligging van de plangebieden weergegeven op de historische kaart van 1746, uit het kaartboek van Rijnland. De kaart is georiënteerd op het oosten.	22
Figuur 11. Overzicht van historische kaarten.	23
Figuur 12. Luchtfoto van het plangebied.	25
Figuur 13. Plangebied weergegeven op de verstoring van Tata Steel B.V.	26

Tabellen:

Tabel 1. Administratieve gegevens.	8
Tabel 2. Overzicht van geraadpleegde geologische, geomorfologische en bodemkundige kenmerken van het plangebied en de directe omgeving.	11
Tabel 3. Overzicht van het geldende archeologiebeleid en achterliggende verwachtingskaart.	16
Tabel 4. Overzicht van de bekende archeologische vondstlocaties in en rond het plangebied (Archis3).	16
Tabel 5. Overzicht van eerder archeologisch onderzoek in en rond het plangebied (Archis3).	17
Tabel 6. Overzicht van de huidige situatie van het plangebied.	24
Tabel 7. De toekomstige situatie.	26

Bijlagen:

Bijlage 1. Tijdschaal

Bijlage 2. Motivatie geraadpleegde bronnen

Bijlage 1. Tijdschaal

Archeologische perioden					
Tijdperk				Datering	
Recente tijd				1945	
Nieuwe tijd			C	1850	
			B	1650	
			A	1500	
Middeleeuwen			Laat B	1250	
			Laat A	1050	
	Vroeg	D: Ottoonse tijd	900		
		C: Karolingische tijd	725		
		B: Merovingische tijd	525		
		A: Volksverhuizingstijd	450		
	Romeinse tijd			Laat	270
Midden				70 na Chr.	
Vroeg				15 voor Chr.	
Prehistorie	IJzertijd			Laat	250
				Midden	500
				Vroeg	800
	Bronstijd			Laat	1100
				Midden	1800
				Vroeg	2000
	Neolithicum (Nieuwe Steentijd)			Laat	2850
				Midden	4200
				Vroeg	4900/5300
	Mesolithicum (Midden Steentijd)			Laat	6450
				Midden	8640
				Vroeg	9700
	Paleolithicum (Oude Steentijd)			Laat	12.500
				Jong B	16.000
				Jong A	35.000
				Midden	250.000
				Oud	

tabel1_standaard_Archeologisch_RAAP_2014

label1_standdaard_Archeologisch_RAAP_2014

Bijlage 2. Motivatie geraadpleegde bronnen

LS03 en LS04, motivatie voor de keuze van de geraadpleegde bronnen (+ indien van toepassing)

Bron	Geraadpleegd en afgebeeld/beschreven	Geraadpleegd, niet afgebeeld	Niet beschikbaar voor dit plan-/onderzoeksgebied	Bevat geen (nieuwe) relevante informatie	Opmerking
Bodemkaart van NL		+			
Geologische kaart van NL	+				
Geomorfologische kaart van NL	+				
Gedetailleerde bodemkaarten		+			
DINO	+				
Gegevens milieukundig bodemonderzoek		+			
Actueel Hoogtebestand Nederland	+				
Lucht- en satellietfoto's	+				
Topografische kaart van Nederland	+				
Oud(st)e kadasterkaarten		+			
Historische kaarten van Nederland	+				
Beeldmateriaal bouwhistorie		+			
Archeologische en cultuurhistorische rapportages	+				
Archieven (RAAP)	+				
Eigenaar en gebruiker	+				
AMK	+				
Archis	+				
CMA		+			
CAA		+			
CHW		+			
Literatuur (arch./aardwet.)	+				
Gebiedsgerichte specialisten			+		
Amateurarcheologen			+		
Gemeentelijke waarden- of verwachtingskaart	+				
Archeologisch depot			+		